

ren har søgt ved Præmier at opmuntre Godseierne til at „afstaa Eiendomsret til samtlige eller nogle af deres Fæstebønder over deres i Fæste havende Gaarde“ (Fdg. 13de Mai 1769 § 2), og det var i Overensstemmelse med denne fra Fortiden arvede Tanke, at Loven af 19de Februar 1861, paa en Tid, da det gamle Tilfagn om Skattefrihed ikke længer kunde have nogen Betydning, tillod den Godseier, der havde afhændet mindst 9 Gaarde til Brugere eller deres Slægtninge, at indtage et tilsvarende Kvantum Bondejord til fri Raadighed som over Hovedgaardsjord, — men Betingelsen for Præmiens Erhvervelse var steds, at Godseieren havde sluttet Overenskomst med Fæstefamilien, og at der saaledes i Forholdet selv var nogen Garanti for, at begge Parter, som Fdg. af 13de Mai 1769 siger det, vilde finde deres Regning og Fordel der ved. Præmien var sat for Frivilligheden og dermed Udfigten til, at de under Godsstyrelsen raadende traditionelle Anskuelser og Følelser ogsaa vilde gjøre sig gjældende i Afskillelsesveiblikket. Ganste anderledes stiller Sagen sig derimod her. Lovforslaget søger jo rigtignok ogsaa for Fremtiden at fremkalde frivillige Afstaelser af Gaarden til Fæstefamilien, Godseieren paatager sig jo netop „en Forpligtelse til at sælge til Brugere paa billige Billaar“, og det kan være i sin Orden, at han, naar dette Løfte opfyldes, bevarer den Ret, som Loven af 1861 fører med sig, men ganste umuligt synes det dog, at Loven skal kunne tilstaa ham ikke hlet samme, men endog en udvidet Ret, naar han ikke opfylder Overenskomsten, og Gaarden udbydes til enhver Eysthavende og mulig virkelig gaar bort fra Familien og til ganste Fremmede. Allermindst synes derhos Lovgivningen saaledes at kunne bryde med hele sin egen Fortid netop i det Dieblif, hvor den mistvivler om, at det Maal, den nu i over et Aarhundrede har stræbt at naa igjennem Opmuntringer og Præmier, vil kunne naas ad denne Vej, og mener og udtaler, at Almenvellet nu kræver et bydende „Stal“ (Lovforslagets § 1).

Men hermed er ikke udtømt Rækken af de Fordele, Udkaftet byder som Erstatning for den Fjerdedel af Kjøbesummen, Eieren

maa afstaa, fordi han ikke har kunnet eller villet opfylde Løftet om at sælge til Fæstefamilien. Det har i saa Henseende ikke stort at sige, at Auktionskjøbet og de Obligationer, der udstedes i Anledning af Gaardens Salg ved Auktion, kunne skrives paa ustemplet Papir (§ 9 Litt. c.), og vi lægge ei heller megen Vægt paa den Omstændighed, at § 9 Litt. e. fritager enhver Gaard, som Eieren afhænder til Brugere selv, for Fæstetvang, naar den i mindst 3 Aar har været i Brugers Besiddelse, endskjøndt denne Fritagelse for sædvanlig Fæstetvang i 20 Aar ikke har stor Interesse for Brugeren, der netop maa forudsættes at kjøbe for selv at fortsætte Brugen, og der saaledes væsentlig kun kan tillægges den Betydning som Del af den Godseieren tiltænkte Erstatning, men den som saadan naturligvis vil fordyre Gaarden og saaledes ikke være vel sikket til at lette Brugeren en Overenskomst med Godseieren om at erholde Gaarden paa billige Billaar. Langt vigtigere er det imidlertid, at Udkaftet tillader Godseieren selv at kjøbe Gaarden ved Auktion (§ 9 Litt. b.). Vel skal han i dette Tilfælde kontant indbetale den Staten tilfaldende Fjerdedel af Kjøbesummen og kan derhos ikke nyde godt af den udvidede Ret til at indtage Bondejord, som vi ovenfor have omtalt, ligesom han ei heller maa have betinget sig større Udbetaling end Trediedelen af den ham tilfaldende Part af Kjøbesummen. Trods denne sidste Indskrænkning vil dog ikke lettelig Noget kunne tænke paa at byde med Godseieren. Lovudkaftet tillader ham nemlig isvrigt at bestemme Salgsvillaarene, som han lyfter (§ 7) — der er i hele Lovforslaget intet Tale om at bestemme en vis Uopfygelighed af den Kapital, der bliver indestaende i de solgte Gaarde, — og om han saaledes end ikke, hvis han selv vil byde, kan betinge mere end Udbetaling af sin Trediedel ved Hammerlaget, saa staar det ham fuldkommen frit at fordrø hele Restkjøbesummen til næste Termin eller paa anden Maade at besværliggjøre Kjøbet. Eieren selv ville Udbetalingsvillkaarene ikke genere, hvis han har Eyst til at kjøbe. Og bliver han nu selv Eier af Gaarden, da er denne strax fri for Fæstetvang, og at der maa tillægges denne Frihed i Godseierens